

BASINA VE KAMUOYUNA

Bilindiği üzere Türkiye 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul Sözleşmesini ilk ve çekincesiz imzalayan ülke oldu. Sözleşmenin iç hukukta yürürlüğe girmesi için 24 Kasım 2011 tarihinde TBMM tarafından 6251 Sayılı Uygun Bulunduğuna Dair Kanun mevcut iktidar ve tüm siyasi partilerin oybirliği ile kabul edildi.

Temel amacı kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadele olan Sözleşme; şiddetsiz bir yaşam için taraf devletlere şiddeti önleme, şiddete maruz kalanı koruma, şiddet faillerini kovuşturma ile bütüncül politikaların hayata geçirilmesi sorumluluğunu yükler.

Sözleşmenin belirlediği standartların oluşturulması ve mekanizmaların kurulması için 8 Mart 2012 tarihinde 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edildi. Nitekim ilgili kanun (m. 1/2-a) açıkça, 6284 Sayılı Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında İstanbul Sözleşmesi'nin ilkelerine uyulacağı hüküm altına alınmış olup bu kanun hala yürürlüktedir.

20 Mart 2021 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 19 Mart tarih ve 3718 Sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile Türkiye sözleşmeyi feshettiğini ilan etti. Kamuoyunda oluşan tepkilerin ardından 21 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı yaptığı açıklamada, "Türkiye'nin toplumsal ve ailevi değerleriyle bağdaşmayan eşcinselliği normalleştirmeye çalışan bir kesim tarafından manipüle edildiği" gerekçesiyle Sözleşmenin feshedildiğini açıkladı.

Cumhurbaşkanının hukuka ve Anayasaya açıkça aykırı olan bu kararın iptali için çok sayıda baro, sivil toplum örgütü ve siyasi parti temsilcileri Danıştay'da dava açtı. Diyarbakır Barosu olarak biz de 22.03.2022 tarihinde Danıştay'da dava açarak Cumhurbaşkanının ilgili kararının;

- Yürütmesinin durdurulmasına,
- Yok hükmünde olduğunun tespitiyle İPTALİNE,
- Yoklukla ilgili iddiamızın kabul edilmemesi halinde işlemin Anayasanın 104. maddesine aykırı olması nedeniyle İPTALİNE,
- Dava konusu kararın dayanağı olan 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 3. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve üçüncü fıkrasında yer alan "milletlerarası antlaşmaların uygulama alanının değiştiğini tespit etme, bunların hükümlerinin uygulanmasını durdurma ve bunları sona erdirme" ve üçüncü fıkrasında yer alan "uygulanmasının durdurulduğu ve sona erdiği tarihler; Cumhurbaşkanı kararı ile tespit olunarak Resmî Gazete'de yayımlanır" ibarelerinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle Anayasa Mahkemesine itiraz yoluna başvurulmasına karar verilmesini talep ettik.

Yürütmenin durdurulması talebimiz oy çokluğu ile reddedildi. Danıştay Başsavcılığı davanın esasına ilişkin sunduğu mütalaasında özetle;

Anayasa m.90/5 uyarınca; kanun hükmünde sayılan ve usulüne göre yürürlüğe girmiş temel hak ve özgürlüklerle ilgili olan İstanbul Sözleşmesi'nin korunması gerektiğini, Anayasaya göre, İstanbul Sözleşmesinin onaylanması ve tatbikinin durdurulması veya sonlandırılmasının TBMM kararı ile mümkün olabileceğini, yetkide ve usulde paralellik ilkesi uyarınca Cumhurbaşkanı Kararının hukuka aykırı olduğunu ve iptal edilmesi gerektiği yönünde görüş sundu

28 Nisan'da Danıştay'da görülecek duruşmaya Diyarbakır Barosu ve Kadın Hakları Merkezi olarak katılım sağlayıp davaya ilişkin gerekçelerimizi sunacağız:

1-)İstanbul Sözleşmesi'nin Önemi;

Sözleşme Küresel kadın hareketinin mücadelesi ve birikimi ile düzenlenmiştir. (Opuz/TR etkisi)

İstanbul Sözleşmesi, uluslararası hukukta kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet alanında düzenlenmiş ve yaptırım gücü olan ilk sözleşme olma niteliğini taşır.

*Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadelenin yol haritasını belirler.

*Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin olmadığı bir toplum tahayyülü kurar.

*Şiddetle Mücadelede temel standartları belirler. Devlete belirli yükümlülükler yükler.

*Zorunlu Mekanizmaları gösterir.

*Şiddetle mücadele için bütüncül politikaları esas almaktadır.

*Şiddetin tanımını yapar, kadına yönelik şiddetin **kamusal** ya da **özel alanda** gerçekleşmesi fark etmeksizin;

- Toplumsal cinsiyete dayalı olduğunu,
- Bir insan hakkı ihlali olduğunu,
- Kadınlara yönelik ayrımcılığın bir türü olduğunu belirterek tanımlar.

*kadınlara yönelik şiddetin, “kadın ve erkek arasında **yasal ve fiili eşitliğin gerçekleşmesi**” ile önlenebileceğini vurgular.

Kadın-erkek eşitliğini şiddetle mücadelenin önkoşulu kabul eder.

*Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın son bulması için taraflara, toplumsal cinsiyet bakış açısına yer vermeyi, kadın erkek eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine yönelik etkili politikalar geliştirmeyi ve uygulamaya koymayı taraflara yükler

*Sözleşme, şiddetin bertaraf edilmesi için uluslararası işbirliğini öngörür.

2-)Kadınlar için hayati önemde olan bu sözleşmeden çekilmeye giden süreç nasıl örüldü?

Bildiğiniz gibi, Türkiye’de sözleşme 2011 yılında mevcut iktidar ve tüm siyasi partilerin oy birliği ile onaylanmıştı. Buna paralel bir şekilde birtakım eşitlik karşıtı ve aileyi önceleyen politikalar gündeme gelmeye başladı. Ancak özellikle siyasal iktidarın otoriterliğe kaymasına paralel olarak 2015 sonrasında yasal ve kurumsal kazanımlara karşı kadın hareketi ve LGBTİ hareketine yönelik baskılar yoğunlaşmaya başladı. Özellikle 2019 yılı itibarıyla hükümet yanlısı bazı radikal İslamcı kesimler Sözleşmeden çekilme ve cinsiyet eşitliği vizyonundan tamamen kurtulma taleplerini dile getirmeye başladılar.

Bununla beraber son yıllarda kamuoyunda görünür olmaya başlayan mağdur erkekler söylemi (6284 Sayılı kanundaki tedbirleri hak ihlali sayan, nafaka hakkını reddeden ve velayet gibi sorunlar üzerinden) ile LGBTİ düşmanlığı İstanbul Sözleşmesini hedef haline getirdi. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, siyasal iktidarın şiddet karşısındaki ayrımcı ve pasif tutumu ve Sözleşmenin kadına yönelik şiddetle mücadelede başat olması karşısında Sözleşmeye saldırılar büyük bir toplumsal taban bulamadı. Ancak devreye abartılı ve zorlamalı bir eşcinsel sapkınlık tehdidi propagandası girdi. Nihayetinde bu itirazlar 20 Mart 2021 tarihinde bir Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Sözleşmeden geri çekilme kararıyla sonuçlandı.

3-) Sözleşmeden çekilme kararı Anayasaya ve hukuka aykırıdır.

İstanbul Sözleşmesinin feshini amaçlayan Cumhurbaşkanlığı Kararı (R.G 20 Mart 2021/3718 Sy.) Anayasa açısından yok hükmündedir. Çünkü;

İstanbul Sözleşmesi, 6251 sayılı yasa ile TBMM’de uygun bulunarak, oybirliğiyle uygun bulunarak AY m.90 çerçevesinde yürürlüğe girdi.

İnsan Haklarına ilişkin bir uluslararası andlaşma olan İstanbul Sözleşmesi AY m. 90 gereğince normlar hiyerarşisinde yasaların da üstünde yer almaktadır.

Sözleşmeden çıkışın, “usulde paralellik ilkesi” gereği, ancak TBMM’de kabul koşullarına uyularak mümkün olabilir. Ancak böyle bir durum Türkiye’nin Avrupa Konseyi Çerçevesinde İnsan Hakları kazanımlarını sorgulamak anlamına geleceğinden, kazanılmış haklar için geriye götürülemezlik genel ilkesine aykırılık oluşturur.

Cumhurbaşkanı’nın 3718 sayılı kararı, Cumhurbaşkanı Kararnamesi (CBK) m.9/3’e dayandırılmış olsa da, bu maddenin geçerlik alanı uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmalara ilişkin olan AY. m. 90/3 ile sınırlı olup, yasa ile uygun bulunan uluslararası sözleşmeleri kapsamamaktadır.

Cumhurbaşkanı’nın bir kararla İnsan Haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeyi feshi bir yana, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile dahi insan hakları alanında düzenleme yapma yetkisi bulunmamaktadır.

Cumhurbaşkanı’nın hiçbir işlemi, yasa alanında düzenleme yapamaz. Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak yetkisi sadece TBMM’ye aittir. 6251 Sayılı yasa hala yürürlüktedir ve yürürlükte olduğu sürece Cumhurbaşkanı işlemi ile Sözleşme’den çekilmek olanaksızdır.

Cumhurbaşkanı’nın 3718 sayılı kararı Anayasa’nın 2. (hukuk devleti), 6. (kaynağını Anayasadan almayan yetki kullanma yasağı), 7. (yasama yetkisinin devredilmezliği), 11. (Anayasanın üstünlüğü), 13.(hak ve özgürlüklerde yasallık ilkesi), 87. (Kanun koymak ve kaldırmak yetkisinin TBMM’ye aidiyeti), 90. (Uluslararası sözleşmelerin normlar hiyerarşisindeki yeri) ve 104. (Cumhurbaşkanının yetkilerinin sınırları) maddelerine açıkça aykırıdır.

4-) Cumhurbaşkanı’nın 3718 sayılı kararının kadınların hayatına etkisi

Kadınlar ve erkekler her ne kadar haklar bakımından yasalar önünde eşit olarak tanımlasalar da toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle gerçek bir eşitliğin hala çok uzağındayız. Yasalardaki hukuk ile gerçek hayattaki hukukun aynı olmaması kadınların adalete erişimi önündeki engellerdendir.

Sözleşme’den çekilme, çağdaş dünya değerlerinden ayrılma ve kadın ile çocuklara yönelik şiddete tolerans göstermek mahiyetindedir. Çünkü bu çekilme kararı kadınları şiddet karşısında korumasız bıraktı. Nitekim bu kararın ilanından bu yana adli ve idari mercilerde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda düzenlenen tedbirlerin alınmasında ve uygulanmasında bir sorumsuzluk gözlemlemekteyiz.

Bu karar toplumsal bir mutabakatla alınmadı, tam aksine topluma rağmen, kadınlara rağmen alındı. Bu kararda bir kamu yararından söz edilemez. Bu karar sadece şiddet faili erkekleri sevindirdi.

Nitekim yapılan kamuoyu araştırmalarına göre; halkın % 64’ü İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmeyi onaylamıyor. (% 17 onaylıyorum - % 19 fikrim yok